

Ο Ν Ο Υ Μ Α Σ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ -
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Εν τῇ λαῷ ἐνδύεται ἡμᾶς
δαίμων πῶς δὲ φοβᾶται τὴν
ἀλήθειαν—ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλῶσσα ἔχει τοὺς φων-
αικοὺς τῆς κανόνας.

ΒΗΛΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Ζ.

ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΚΗ 15 ΤΟΥ ΝΟΕΜΒΡΗ 1909

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΑΡΧΙΜΟΣ ΖΗΝΩΝΑ ΑΡΙΘ. 2

ΑΡΙΘΜΟΣ 366

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΒΙΒΛΙΟΦΙΛΟΣ. Βιβλιογραφία.
ΑΡΓΥΡΙΟΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ. Φυλλάδες τοῦ Γερο-
δήμου (συνέχεια).
ΙΔΑΣ. Σαμαθράκη (συνέχεια).
ΡΙΝΑ ΛΕΒΑΝΤΗ. Θλιμένοι ἀντίπαλοι.
ΔΥΔΟΣ ΠΟΔΑΒΡΟΣ. Φίλους τοὺς Ἀρβανίτες!
ΠΕΤΡΟΣ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗΣ. Σπασμένες ψυχές (συνέ-
χεια).
ΨΥΧΑΡΗΣ. Ψυχολογικὲς σημειώσεις (τέλος).
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—Ο, ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜ-
ΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΦΙΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΑΡΒΑΝΙΤΕΣ!

Ὅτι χρειαζομαστε συμμάχους καὶ ὅτι θὰ τοὺς εἰδούμε τοὺς γύρω μας Βαλκανικοὺς λαοὺς, πρέπει νὰ τὸ νοιώσουμε βεβαίως καὶ νὰ πολιτευτοῦμε ἀνάλογα.

Καὶ πρῶτα πρῶτα λέω τὴ φιλία τῶν Ἀρβανιτῶν νὰ ποιεῖται, ποὺ τώρα τελευταία φαίνεται πῶς βρίσκονται σὲ ὄργανισμὸ μεγάλο γιὰ τὴν ἀνεξαρτησία τους καὶ τὴ φυλετικὴ ξεχωριστὴ ὑπόστασιν καὶ, ὅπως δείχνουν μερικὰ τηλεγραφήματα, ζητᾶνε ἢ καὶ πτύχαν νὰ συνεννοηθοῦν με τοὺς Τούρκους, γιὰ νὰ αναγνωριστῇ ἐπίσημα ἡ ἐθνικὴ ὑπόστασί τους καὶ ἡ γλῶσσα τους.

Ἡ ὥς τὰ τώρα στάσι μας πρὸς τοὺς Ἀρβανίτες καὶ ἡ πολιτικὴ—ἀν ποῦμε πῶς εἶχε καμμιά πολιτικὴ—τοῦ κράτους τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ Πατριαρχείου τοὺς ἔκαναν φανατικοὺς ὀχτροὺς μας, τὸ περισσότερο συνεργώντας καὶ τῶν ξένων οἱ συκοφαντίες. Δὲν ἐκαλλιεργῶμε ὡς τώρα τὴν ἰδέαν ἐθνικότητος καὶ ἀνεξαρτησίας Ἀρβανίτικης, ὅσο εἶχαν χρέος μας, καὶ πιόταρο σὲ νοῦ μας εἶχαν νὰ τοὺς συσσωματώσουμε σὲ κράτος τὸ δικό μας, ἂν μπορούσαμε. Κι ἀκούσαμε καλύτερα ἐκείνους ποὺ χωρίζουν τοὺς Ἀρβανίτες σὲ Χριστιανοὺς καὶ Μωαμεθανοὺς καὶ βάζουν ἀνυπερβλήτο φραγμὸ ἀνάμεσόν τους, γιὰ νὰ νομίζουμε καὶ ἀκόμη τὸ νομίζουμε πῶς εἰν' ἀδύνατον τὸ νὰ κερδίσουμε τοὺς δευτέρους καὶ πῶς τοὺς πρώτους πρέπει σῶναι καὶ καλὰ Ἕλληνες βέβαιον νὰ τοὺς βαπτίζουμε καὶ ἂς μὴ μιλοῦν Ἑλληνικά.

Τὸ φέρισμό μας καὶ οἱ ἰδέες μας αὐτὲς χρησίμεψαν καλὰ νὰ κάνουν τὴ δουλιὰ τους οἱ ξένες προπαγάντες. Καταφέρμας πρῶτον τοὺς Μωαμεθανοὺς Ἀρβανίτες γιὰ καλὰ νὰ τοὺς ἀποξενώσουμε καὶ νὰ τοὺς ρίξουμε στὴν ἀγκαλιὰ τὴ μαλακία τῆς Ἀουστρίας καὶ δεύτερον τοὺς Χριστιανοὺς νὰ τοὺς χωρίσουμε σ' Ἀλβανιστὲς καὶ σὲ δικούς μας καὶ νὰ τοὺς βάλουμε νὰ τρώ-

γουνται. Κ' εἶτσι δὲν ξέρω τί κερδίσουμε καὶ τί σὲ μέλλον ἔχουμε γιὰ νὰ κερδίσουμε, ὅσο στεριώνει δλοένα σὲ τοὺς λαοὺς ποὺ ζοῦν στὴν Τουρ-
κία τὸ ἐθνικὸ τους αἶσθημα. Κι οὕτ' ἔχουμε τὴ δικαιολογίαν γιὰ τοὺς Ἀρβανίτες, ὅπως γιὰ τοὺς Σλαυόφωνους Μακεδονίτες, πῶς ἔχουν πολλὴ ἀνακατωμένη τὴν καταγωγὴν τους καὶ μπορεῖ μὴ μέρη—τώρα καὶ ὕστερα πιά!—νὰ ἐξελληνιστοῦν πέρα πέρα, πῶς, ἀφοῦ δὲν ἔχουν δική τους μάντρα, κάνουμε καλὰ νὰ τοὺς μπάσουμε στὴ μάντρα μας. Βέβαιον δὲν εἶχαμε ὅμως διόλου ἄδικο οὔτε κακὸ τοὺς κάναμε, μὴ ποὺ δὲν εἶχαν ὡς τώρα δική τους ἐξωρὴ φιλολογία καὶ γραφτὴ γλῶσσα, νὰ τοὺς διδάσκουμε σ' ἑλληνικὰ σχολεῖα τοὺς ἐμφορῆσκους μας τοὺς Ἀρβανίτες. Κ' οἱ Τούρκοι γιὰ τοὺς Μωαμεθανοὺς τοὺς ἔκαναν τούρκικα σχολεῖα. Ὅμως ἐμεῖς ἔπρεπε, πῶς φιλελεύθεροι ἦμασταν, παρὰ ὅπως ἐφελθῆκαμε, νὰ προλάβουμε νὰ ἐκμεταλλευθῶμε ἐμεῖς τὴν ἐθνικιστικὴν τους κίνησιν ἀντὶς νὰ τὴ σκεπάζουμε καὶ ἔπρεπε νὰ καλλιεργήσουμε τὴ γλῶσσα τους καὶ νὰ τὴν προστατέψουμε.

Λοιπὸν ἀκολουθώντας τέτια πανελληνικὴ πολιτικὴ καὶ ζητώντας νὰ ξεχάσουμε τὴ γλῶσσα τους, ἔκαναμε ὀχτροὺς τοὺς Ἀρβανίτες. Καὶ πρέπει τώρα φίλους νὰ τοὺς κάνουμε. Ἐκεῖνον ποὺ δὲ νοιώσαμε ὡς σήμερον πρέπει νὰ τὸ νοιώσουμε καλὰ τώρα καὶ ὁμπρός. Εἶναι εἶτσι τὸ συμφέρον μας καὶ τῶν Ἀρβανιτῶν τὸ συμφέρον. Ζητᾶνε τώρα καίνοι νὰ συνεννοηθοῦν με τοὺς Τούρκους, μὰ δὲν τοὺς ἐμποδίζει τίποτα ὅσον ἀπ' τὴν ὀχρητῆν νὰ συνεννοηθοῦν καὶ μ' ἡμᾶς. Εἶναι φυλὴ ἀδερφική μας καὶ ὅσο καὶ ἂν τοὺς ἀναφαν οἱ ξένοι μίσος ἐναντίον μας, ἅμα καταλάβουν πῶς φερνοῦμαστε εἰλικρινῶς καὶ δὲν ἔχουμε σκοπὸ, ὅπως ἡ Ἀουστρία καὶ ὁποῖος ἄλλος, νὰρπάξουμε τίποτ' ἀπ' αὐτοὺς, θὰ δοῦν πῶς συμφέρον τους εἶναι νὰ σταθοῦν πλάγι μας σὰ συγγενεῖς καὶ ἰσοῖμοι. Καὶ νὰ, τί πρέπει ξάστερα καὶ καθαρά νὰ ἀποδείξουμε σὲ τοὺς Ἀρβανίτες:

Πρέπει νὰ τοὺς δείξουμε πῶς ἡ Ἑλλάδα ἔχει γραμμένη στὴ σημαία της τὴν ἀρχὴ τῶν ἐθνικοτήτων καὶ δὲ ζητᾶ νὰ κἀνὴ δούλους, παρὰ νὰ κἀνὴ φίλους ἀνεξάρτητους (τοῦτο δὲν πρέπει νὰ δυσχεραστῇ τοὺς φίλους μας τοὺς Τούρκους, ἀφοῦ καὶ αὐτοὶ κηρύτταν ἰσότητά καὶ λευτεριά). Καὶ πῶς γι' αὐτὸ δὲ βιάζει τοὺς γειτόνους της νὰ κάνουνε μαζί της ἓνα κράτος, ἂ δὲ θέλουν, καὶ στὴν Ἠπειρὸν δικούς της θέλει μόνον τοὺς ὁμόγλωσσούς της, ὅπως στὴ Μακεδονίαν τοὺς ὁμόγλωσσους καὶ τοὺς ὁμόφρονους. Ἐδῶ καὶ τοὺς ὁμόφρονους χωρὶς νὰ τὴ χαλάῃ τὴν ἀρχήν, ποὺ εἶπαμε, γιὰ τὴν πλῆθος Μακεδονί-

τες, ἄλλοι, ὅπως οἱ Κουτσόδολχοι (ποὺ εἶναι καὶ στὴν Ἠπειρὸν), εἶναι πιόταρο Ἕλληνες ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες, γιὰ τὸ εἶναι, καὶ ἄλλοι εἶν' ἀνακατωμένοι, δὲ ὅπως στερεωμένο αἶσθημα ἐθνικόν, Ἕλληνοσλαβὸν ἢ Ἕλληνοδοῦργαρον.

Πρέπει νὰ τοὺς δείξουμε πῶς ὁ Ἕλληνας ἀγαπᾷ σὰν ἀδελφούς τοὺς Ἀρβανίτες καὶ ζητᾷ τὴν αὐτοδιοίκησίν τους καὶ εἶναι πρόθυμος νὰ τοὺς βοηθήσῃ γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ.

Πρέπει νὰ δοῦν πῶς τὸ ἐλεύθερον Ἑλληνικὸν Κράτος προστατεύει τὴν Ἀρβανίτικὴν γλῶσσα καὶ βοηθᾷ γιὰ τὴ σπουδὴν της. Πῶς θέλει τὴν ἐνότητά της Ἀρβανίτικης φυλῆς καὶ δὲ ζητᾷ νὰ ποσπάσῃ τοὺς ὁμόθρησκούς της Ἀρβανίτες με τὸ μέρος του. Ἀς συνεννοηθοῦν καὶ ἂς ἐνωθοῦν μετὰ τοὺς Χριστιανοὺς καὶ Μωαμεθανοὺς, μὰ καὶ ἂς ὀρίσουν καὶ ἰδιαίτερη αὐτοδιοίκησιν γιὰ κάθε μάζωμα θρησκευτικὸν καὶ κάθε τοὺς φυλῆς.

Ὅλα αὐτὰ πρέπει νὰ δοῦν οἱ Ἀρβανίτες καὶ ἐμεῖς νὰ ἀποδείξουμε με ἔργα, ὅχι με λόγια μοναχά.

Δὲ λέω πῶς εἶν' εὐκόλῳ νὰ γίνῃ ἄμεση ἡ συνεννόησις, προπάντων με τοὺς Μωαμεθανούς. Πρέπει νὰ γυρεμιστῇ ἡ ὀχρητῆ, νὰ λείψουν οἱ παρεγγήγητες, νὰ γυρεμιστῇ καὶ ἡ πίστις πρὸς τοὺς πλερωμένους ἀπ' τις ξένες προπαγάντες. Καὶ χρειάζεται δουλιὰ γι' αὐτὰ. Ἐμπρός νὰ τὴν ἀρχίσουμε ἀμέσως. Ἐξόδα δὲ θὰ θέμε καὶ πολλὰ, ὅσο καὶ ἂν εἶν' οἱ Ἀρβανίτες συνειθισμένοι σὲ λουφέ. Δὲν πρόκειται νὰ κάνουμε προπαγάντα, παρὰ νὰ τοὺς φωτίσουμε γιὰ τὸ συμφέρον τους καὶ νὰ τοὺς δείξουμε τὴν εἰλικρινειάν μας.

Πρέπει καὶ ἐκεῖνοι νὰ τὸ νοιώσουν καὶ ἐμεῖς πῶς «σὺν τε δὴ ἔρχομένῳ καὶ τε πρὸς δ τοῦ ἐνόησε.»

8.11.909.

ΔΥΔΟΣ ΠΟΔΑΒΡΟΣ

ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΟΥΛΕΣ

Οἱ νέοι ποὺ ἀκούνε τὸν Ὀρέστη, γελοῦν πολλὸ καὶ δάφνισται. Δὲν ἀμέλησε ὁ Ὀρέστης τὸ γέλιο στὴ σκηνὴν τοῦ νεκροθαλαμίου. Ἐπειδὴ μάλιστα τὸ παρατηρητικὸν δὲν τοῦ λείπει, ἀξιδόλογα πῆγα νὰ προστέσω πιστὰ μὰς τὰ ζουγραφίζεις, μὰ δὲν εἴμουνε. Ὅτι ποὺ ξεστόμισε ὁ φίλος Ὀρέστης τὴν πρώτην του, σὰν προφητικὴν, σὰν προδοτικὴν λιγὰκι φρασσίαν του, ἀρχίζουσι οἱ συντρίφοι τοῦ τῆ πατριῆς. «Ἀλ-

Κοίταξε τὸ παρασμένο γέλιο.

λοι μόλις μπόρεσαν να βαστάξουν τα γέλια, άλλοι αρχίζανε να θυμώνουν και να σιγομουρμουρίζουν και μερικοί πάλι επιδοκιμάζανε, κουνώντας σερσέμικα τα κεφαλάκια τους τα χεραφετημένα τάχατε και τα πολύξερα.» (356, 3, 3). Κι από τότες δεν πάθουνε τα γέλια. Χιχιχί, από δω, χιχιχί από κει. 'Ακούγονται και κάτω: «Δέν τονέ χωνεύω τον χιτισο... είναι θεό-τρελλος» (4, 3) κτλ.

Βέβαια πώς τα τέτοια ή άλλα μερικά μπορούσαν να μείνουνε αλάργα. Μά νέοι, παιδιά το κάτω κάτω, παιδιά σαν τον 'Ορέστη τον ίδιο, και μένα μου φάνηκε σά να δυσχεραίνεται ο Ψηλορείτης ακόμη και πού γελούνε. Βρίσκει πώς οι 'Ελληνες σπουδαστές του Παρισιού δεν έχουνε «κανένα μέσα τους φτερουγίσμα, δέ νοιώθουν καμιά φιλοδοξία, κανένα όνειρο εγγενικό.» (359, 2, 2). Μπορεί. Να πούμε όμως και του στραβού το δίκιο. Πότε γελούνε και πότε θυμώνουνε με τον ήτιμο (πού για 'Ρωμιούς είναι πές σά χάδι); "Όταν τους βγάξει στη μέση το 'Ρήγα Φεραίο και τον όρκο κατόπι. Ξέρω και γώ; Δυσκολούτακο να πη κανείς για τον έαφτό του πώς είναι 'Ρήγας Φεραίος. 'Ο Παλαμάς άξαφνα δεν πιστέω να το πη ποτέ του. Είναι πράματα πού προσμένει κανείς να τα πούνε οι άλλοι. Σαστίσανε οι νέοι, τί να κάμουνε; Σπασμένες ψυχές θα τους όνομάσουμε γι' άφτό; Σπασμένες ψυχές δέ βλέπω στο βρομαντζάκι το χαριτωμένο είναι όλοι τους, και 'Ορέστης και σπουδαστάδες, ψυχές άφράτες, δροσερές, πού δέ μάζε θυμίζουνε διόλου σπασμένα στο κλωνάρι τους λουλούδια, παρά πολύ περισσότερο λουλούδια γλυκά πού τώρα τώρα το μπουμπουκι τους άνοίγει.) "Ετσι, πολύ πιτζέειζ μάς τους ξεε-κόνισε ο Ψηλορείτης και μπράβο του. Βρήκε, να μάς τους ζουγραφίσω, κάτι άμίμητες πινελιές. 'Ενώ, τρίτη φορά, μιλούσε ο σημερινός 'Ορέστης για το Νέφτωνα «των καρδιών» πού ακόμη δέν ήρθε,

1) 'Αφού ο λόγος για τους 'Ελληνες σπουδαστές του Παρισιού, έμαθα πέρι πώς εκπέθανε νάρθουνε στο μάθημά μου της Σορμποννας γιουρούσι, να κάμουνε θόρυβο—έπειδή τότες έκανε θόρυβο στα μαθήματα ή φοιτηταριά και φιλοτιμηθήκανε βέβαια οι νέοι μάς να μήν άπομείνουνε πίσω. 'Ενας όμως φαίνεται τους πρότεινε, νάρθη πρώτα κανένας άπ' άφτους στο μάθημά μου, σάν είδος άποσταλμένος, να μ' άκούσθ, να διηγήθεις τί λέω τί δέ λέω. 'Ηρθε και γύρισε να τους προφτάσθ πώς τίποτες άποπο δέν αντιλήφτηκε. Τώρα, τί λοιπό, τί να τους πώ; Σπασμένες ψυχές; 'Ο Θεός φυλάξθ! Πολύ, μά πολύ νεανικές τις βλέπω και χαίρουμαι.

ΠΕΤΡΟΥ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗ

ΣΠΑΣΜΕΝΕΣ ΨΥΧΕΣ*

Καθίσανε κ' οι δυό στον καναπέ—άρχισε πιά να βασιλεύει ο ήλιος—κι ο 'Ορέστης έβγαλε στα γόνατά του άπάνω τή Χρυσούλα κι άκουμπήσανε τα μάγουλά τους, τή κορμιά, τή χέρια και κυτάζανε κ' οι δυό από το παράθυρο. 'Απάνω στο γαλάζιο ούρανό του δειλινού σάν έξωτικό στολίδι ζωγραφιζότανε ή Notre Dame.

'Ο 'Ορέστης κ' ή Χρυσούλα συλλογισμένοι κυτάζανε τους άγιους τους, έξτατικούς και πέτρινους πού με σταυρωμένα τα χέρια στέκονται τώρα αϊώνες κ' αϊώνες άπάνω από την πόρτα της 'Εκκλησίας και περιμένουν. 'Ο Χριστός τώρα θάρθει, τώρα θα φανεί, να, τα χώματα αναταράζονται και σκούνε και χωρίζονται για να κάμουνε τόπο στους πεθαμένους να προβάλουν. Κι άπάνω από τους άπλοϊκούς άγιους άποκρεμούνται τέρατα πολύξερα

*) 'Η άρχή στον αριθ. 355.

μά πού θάρθθ, στοχάστηκε άξαφνα ένας από τους νέους να ταιμάσθ «ένα κομμάτι τετράγωνο χαρτί πούχε γράφει με κόκκινο χοντρό μολύδι: «'Ενοικιάζεται» (357, 4, 3) και να το κολλήσθ στη ράχη του 'Ορέστη, δίχως φυσικά να το νοιώσθ. Φαντάζεστε πιά τότες τί γέλια. Μόλις το κατορθώνουνε να κρατηθούνε. "Αν και πολύ πολύ άστεφο δέν είναι, αναγκάζεται μια στιγμή ως κι ο πρόεδρος να τραβήχθ, μήν μπορώντας να πνίξθ τα γέλια του μήτε άφτός (357, 6, 1).

Μά έδω φτάνουμε κιόλας σέ κάτι σημαντικό, στα ψυχολογικά του θυμού, του ρωμαϊκού του θυμού, ίσως κατόπι και στα ιστορικά του. Γιατί έννοείται πώς ο Φεραίος-'Ορέστης, έτι πού τανακάλυψε το νοικιαστήρι, θυμώνει. 'Ο θυμός του πολύ περίεργος. Δεν ξέρω πώς όμως δέ θυμώνει μπροστά στους άλλους, γιατί μακριά τους πιά είναι, σά βλέπει το περίφημο το χαρτί. 'Ακολουθούνε κάτι παράξενα βρέχει δυνατό (357, 5, 2) «όλοι φύγανε τρεχάτοι» (5, 3) «ο 'Ορέστης κόπηκε στη μέση» (5, 3) «είχε μείνει σχεδόν μόνος» (5, 3) θέλει ο Πρόεδρος να τον κρατήσθ (5, 3) μά κάποιος, πού είναι: μάλιστα κάποια, ή Χρυσούλα, τον παίρνει και πάνε (6, 1). Τότες δά το στρίβει κι ο Πρόεδρος, από το φόβο μήπως και πεθάνθ στο ξεκάρδιμα, πάντα ξατίσας του χαρτιού (5, 3). Προτού λοιπόν τελειώσθ ο λόγος, προτού τελειώσθ κ' ή τελετή, να τους όλους πού το καταιρντζούνε, γιατί βρέχει. Στο Παρίσι! "Όπου θάρθω πώς βρέχει συχνά, δίχως κάθε φορά να το καταιρντζάθ ο κόσμος. 'Ανοίγεις την έμπρέλλα σου και σώνει.

"Ακούστε τώρα για τον 'Ορέστη. Πρώτα θυμώνει δυνατό. 'Ωραία περιγράφει το θυμό του ο Ψηλορείτης. 'Επειδή όμως θα ξαναδούμε και παρακάτω την ίδια περιγραφή στο δεύτερο θυμό του 'Ορέστη, άς διούμε πού γίνεται μέσα του, άφου πέρασε ο θυμός, ίσως κ' ένω ακόμη βαστά: «Στράφηκε πάλι μπροστά κι άρχισε να δρασκελίζει γρήγορα γρήγορα το δρόμο, σά να τον κυνηγούσε κανείς. Δες και βιαζότανε να πάει κάπου σέ καμιά γωνιά παράμερα, να μήν τότε δει κανένας, να μήν τον άκούσει ψυχή. Και να πείσι χάμω!» και να κυλιστεί και να φωνάζει κ' ύστερα να σκύψει το κεφάλι του ανάμεσα στα γόνατά του και νάρχισθ: να κλαίει, να κλαίει, να κλαίει: (Τί θα γενώ; τί θα γενώ; πού θα πάω...μου φαίνεται θα τρελλαθώ!)» (357, 7, 2).

και σαρκαστικά, πού γελούνε σά να κοροϊδεύουν τους άγιους και την πολιτεία και τους ανθρώπους άποκάτω πού πηγαίνόχουνται. Κι άνάμεσα στους άγιους και στα τέρατα άγγέλοι με διπλωμένα τα φτερά, θλιμένοι άγγέλοι, σμίγουνε τα χέρια τους και κυτάζουνε με πόνο και τους άγιους και τους ανθρώπους και τα τέρατα και προσεύχονται.

— Πόσο είσαι καλός, 'Ορέστη μου! έλεγε ή δύστυχη Χρυσούλα χαδεύοντας με χέρι άδερφής τα μαλλιά του 'Αγαπητικού. Πόσο είσαι καλός!...

X

Τή στιγμή εκείνη ή πόρτα χτύπησε. Κ' οι δυό χωρίσανε ταράχμεινοι, άνασταχτησμένοι. Κ' ή Χρυσούλα έτρεξε ν' άνοίξθ.

(—Θέ μου! Ποιος νάνει; Γιατί νάρθει; Γιατί νάρθει;)

Έβανε ο Γοργίας. Τα ματάκια του πηδούσανε από τή χαρά. Το σαγονάκι του έτρεμε από τή συγκίνηση.

— Καλημέρα! Καλημέρα! "Α! πόσο είμαι εύτυχισμένος!

Τά χέρια του άνοιχτήκανε πασίχαρα και τρέ-

Μά να σάς πώ μπράβο του και πάλε, τρεις φορές μπράβο του Ψηλορείτη μας. Δεν πιστέω ποτέ κανένας με χρώματα τόσο ζωηρά να ζουγράφισε, με μάτι πιά φίνο να παρακολούθθσε τα κινήματα του θυμού, τα δέω τα κινήματά του και τα μέσα. Τί λέγαμε πέρισι στα 'Ρόδα και 'Μήλα, στον Πρόλογό μας; Μά έδω είναι πράξη: σέ μάς είναι θεωρία, ψυχρή άνάλυση του θυμού ('Ρόδα και 'Μήλα, Ε', α', 9 κι άκόλ.). 'Ο θυμός, λέει εκεί, κουράζει το 'Ρωμιό, τον άφανίζει, τον κάνει να πονή τον έαφτό του, τον κάνει να παραπονιέται στους φίλους του, πού θύμωσε, να τονέ λυπηθούνε (κ. 5, 9-10). Νά τος ο θυμός ο άνήμπορος, ο κλαψιάρικος ο θυμός, ο θυμός πού δέ δυνάμωσε ακόμη, πού ίσως από τα χρόνια της σκλαβιάς να βαστά και δάφτος (κ. 5, 9). Είναι κάποιος θυμός μισό φοδισμένος, μισό άγριος, ένας άκυβέρνητος, άνοδήγητος θυμός, πού μεθοδολογημένος δέν είναι (κ. 'Ρ. κ. Μ., Ε', α', 3 κι άκόλ.). Μά να σου κι άλλος ένας θυμός, πού στα 'Ρόδα και 'Μήλα δέν τον έβαλα, έπειδή δέν τον ήξερα, έπειδή δέν τονέ στοχάστηκα και μάς τον παραστήνει ο Ψηλορείτης.

'Η τελετή, καθώς είπαμε, τελειωμένη δέν ήτανε, όταν έφυγε ο ήγούμενός μας. Λοιπόν οι σπουδαστάδες κυκλώσανε «το μνημα του Κοραή κ' ένας είχε σκαλώσει άπάνω στα κάγκελα κ' έθαζε γύρω στην προτομή το μεγάλο, το βαρύ σάν κατάρτα στεφάνι» (357, 7, 3). 'Αξαφνα, εκείνος πού άνέδθηκε ως το μακαρίτη, «άρχισε να μιμηθαι τή φωνή του 'Ορέστη και να τον κοροϊδεύει» (5, 3). 'Εκείνη τή στιγμή, γυρίζουνε δέν ξέρω πώς 'Ορέστης και Χρυσούλα μαζί: «'Αθελα στάθηκαν, κρατώντας την άναπνοή τους, ο 'Ορέστης κ' ή Χρυσούλα για να κούσουν. Κι άκουσαν:» (5, 3) «Είμαι ο 'Ρήγας Φεραίος μιζε μεγάλης Πνευματικής 'Επανάστασης! 'Ορκίζεστε;—Μιά κολώνα γέλοια ύψώθηκε» (358, 2, 1) κτλ. «'Ανάμεσα τους ο Κοραής τους κύταζε άπελπισμένος» (5, 3). 'Ο Ψηλορείτης στιγματίζει τους νέους «θλιδερά άπομεινάρια της Φυλής...με χοντρές άνατολίτικες ψυχές, πού τις θολώνουνε ως τώρα ξένα άκάθαρτα αίματα [;] και πολυκαίρινη σκλαβιά...τα λαχανοπαζάρα των ψυχών τους» (358, 2-3), γιατί δέν του λείπει το συγγραφέα μας; ή γερή, δυνατή έκφραση του λόγου; ίσως έδω και να πέφτθ λιγάκι βαρειά. Δεν πειράζει. 'Ας υποθέσουμε πώς παίρνει το 'Ορέστη το μέρος, πώς τον 'Ορέστη άκούμε.

Ξανε ν' άγκαλιάσουν τον 'Ορέστη.

— Καλημέρα, κ. Γοργία, είπε με μισή φωνή ο 'Ορέστης κ' έπικσε τα γεροντικά χέρια για να μήν τον άγκαλιάσουν.

— Καλημέρα, είπε κ' ή Χρυσούλα κατακλινική, γιατί πολεμούσε να υποκριθθ χαρά και δέν το κατόρθωνε.

— Δέ φαντάζεσαι τή χαρά μου σήμερα. Δεν μπόρεσα να κρατηθώ σπίτι μου κ' έτρεξα έδω να σάς άνοίξω την καρδιά μου. Είπα—θα πάω να βρω τον 'Ορέστη και τή Χρυσούλα και θα τους τα πώ όλα, όλα!

— Μά καθίσατε, καθίσατε... είπε ή Χρυσούλα σιγανά.

— Να καθίσω; Μ' αναταράζουμαι όλος από τή συγκίνηση... Πώς να καθίσω;

Τό σωματάκι του είταν άνωκάτω, κρητούσε το καπέλο του κ' έκανε άέρα και φούσκωνε και ξεφούσκωνε.

— Μά τί τρέχει; μήν είδατε το Σοφοκλή; φώναζε άνυπόμονος ο 'Ορέστης, προσπαθώντας να γελάσει.

— Ναί! ναί! Τόν είδα! Χτίς βράδι στο θέατρο πού χόρεψε ή Μίς Δούγκαν τους άρχαίους χο-

Τί νομίζετε τώρα πώς κάνει άρτός;

Διαβάστε, πού άξίζει, έπειδή κ' ή πέννα του είναι καλή, πλούσιο τὸ λεχτικό.

«Η πρώτη του ύποσυνείδητη όρμή εΐτανε πάλι τὸ βαθύ αΐσθημα τῶν πρωτόγονων ανθρώπων, νὰ ρηχτεί άπάνω τους με τὰ χέρια, καί με τὸ κορμί καί με τὸ κεφάλι, καί νὰ τοὺς ἀναποδογυρίσει ἀνάσκελα καί νὰ πατήσῃ άπάνω τους τὸ γόνατό του... "Ο,τι βαθιά στήν ψυχὴ του, προγονικὸ καί ἀπολίτιστο, ληθαργικὰ κοιμότανε, ἀνατινάχτηκε καί ξύπνησε ἀθάνατο καί παντοδύναμο. Τὰ χέρια τοῦ "Ορέστη σφιχτήκανε... "Ενα ἀνακύκλωμα τῆς ψυχῆς ἀστραποδιαδατάτικο κ' ὕστερα ὅλα ξεθωριάσανε καί σβήσανε... στή στιγμή ὁ μαρμαίρης πολιτισμὸς κωλοσύρθηκε καί τὰ εὐνοῦχισε ὅλα... καί τὰ χεῖλια τοῦ "Ορέστη καί τὰ μάτια κ' ἡ ψυχὴ σκλαβωθήκανε ἀπὸ τὸ ἡλίθιο ἐξευτελισμένο χαμόγελο τῆς ἀνήμερης περιφρόνησης.

— Τιποτένιοι... τιποτένιοι.

Ψυθίρισε κ' ἱκανοποίησε τὸν ξεθυμασμένο θυμὸ του» (358, 2, 2-3). Κι ἀμέσως, παίρνει ἀπὸ τὸ χέρι τὴ Χρυσούλα—καί φέγγει: «Πάμε, Χρυσούλα! Νὰ φύγομε! Νὰ φύγομε!» (3, 1).

Δὲν εἶναι ἀσύγκριτο; Εἶναι μοναδικό, γιατί βλέπει κανεῖς, γιατί πιάνει τὴν ψυχὴ τοῦ "Ρωμίου, σπαρταριστὴ σπαρταριστὴ, ὥπως τὴν ἔπλασε ἡ μάνα μας ἡ φύσις. Νά τοις πιά, ὅχι ὁ θυμὸς ὁ παραιομενέος, παρὰ ὁ ἀπολίτιστος ὁ θυμὸς. Δηλαδή. "Απολίτιστη παντοῦ εἶναι ἡ πρώτη μπόρα τοῦ θυμοῦ· τουλάχιστο περνᾷ γιὰ τέτοια. "Εδῶ, καθαρὰ ἀπολίτιστος δὲν εἶναι ὁ θυμὸς ὁ ἴδιος, ἀπολίτιστο δὲν εἶναι πού θυμῶναι, ἀπολίτιστο εἶναι τὸ πὼς ξεθυμῶναι. Νομίζει ὁ Ψηλορείτης: πὼς ἀπὸ τὸν πολιτισμὸ τρακίζεται ὁ θυμὸς του· ἐγὼ νομίζω πὼς τρακίζεται ἀπὸ τὸ ἀπολίτιστο ἐκεῖνο πού ἔχει μέσα του ὁ "Ρωμῖος. "Ας ὑποθέσουμε, ἀφοῦ εἴμαστε στὸ Παρίσι, ἕνα Γάλλο, ἢ σὺν προτιμᾷς, ἢ ὑποθέσουμε ὅποιον "Εδρωπαῖο θέλετε, πού τοῦ συνέβηκε ἀπράβλαχτα ὅτι καί τοῦ "Ορέστη, ἢ ὑποθέσουμε πὼς κοροϊδίζεται, πὼς τὸν περιγελοῦνε, πὼς τοῦ κάνουν κανένα τέτοιο μασκαράλικο, καμὶ παρόμοια φάρσα, πού ἔτσι τὴ λένε ὡς κ' οἱ "Ελλήνες σπουδαστάδες στὸ Παρίσι. "Ο "Εδρωπαῖος, σὲ τέτοια περίστασι, δὲ θὰ φύγῃ. Θὰ ξαναγυρίσῃ. Θὰ βγάλῃ δέφτερο λόγο φλογισμένο—ἢ θὰ πῇ δύο τρία λόγια χτυπητά. Τὸ λιγώτερο, θὰ φανῇ. "Οπὼς κι ἂν εἶναι, θὰ ἀνεργήσῃ. Βέβαια πὼς με τὴν ἀνήμερη περι-

φρόνησι δὲ θὰ ἱκανοποιηθῇ. Γιατί νὰ ἱκανοποιεῖται ὁ "Ρωμῖος; "Ελάτε νὰ τὸ ζητάσουμε καί τοῦτο.

Τοὺς βαθμοὺς, τὰ ἠθικὰ τὰ σκαλοπάτια πού ἔστησε ὁ πολιτισμὸς ἀκόμη καί σταθροῦναι τὰ πάθη, στὰ παθήματα τῆς ψυχῆς, ὁ "Ρωμῖος δὲν τὰ ξέρει. "Απὸ πάνω γκρεμίζεται ὡς κάτω μονομιάς, ἢ ἀπὸ κάτω πετιέται με μιὰ ὀρμὴ ὡς άπάνω, μ' ἕναν κόπο. Νὰ σταθῇ δὲν ἔμαθε. Δύναμη ἔχει μέσα του ἀφάνταστη, ἔχει μέσα του ὀρμὴν δὲν ταχτοποιήσε, δὲ μεθοδεύησε, δὲ σκαλοπάτιασε, πού νὰ πῇ, οὔτε τὴ μιὰ οὔτε τὴν ἄλλη. Γι' αὐτό, σὺν τὸν κατὰλαδες, σὰ λογάριαιες τοὺς ἀμέτρητους ἀτόφους θησαυροὺς πού τοῦ χάρισε ἡ φύσις, κλαίει ἀπὸ τὴν ἀγάπη σου καί δέρνεται, πού ἄξιός δὲν εἶναι νὰ ξεμεταλλεφτῇ τοὺς θησαυροὺς του. Χάρισμα σὺν ἄνθρωπο καὶ ὁ θυμὸς. Μὲ τὸ θυμὸ καταφέρνει πράματα μεγάλα, βαστᾷ καί τὴν ἀτομικὴν του τὴν ἀξιοπρέπειαν. "Ο θυμὸς εἶναι μάλιστα τὸ μαρκοῦτι τοῦ "Ρωμίου (κ. Ταξίδη, ἐκδ. β', 76). Κρίμα πού δὲν κανόνισε τίς τουφεκιὰς του με τέτοιο μαρκοῦτι. "Ο θυμὸς του μέσους ἔρους δὲ βλέπει. "Απαράλλαχτα σὺν τὸν "Ορέστη μας, πού εἶναι βέρος "Ρωμῖος, πού εἶναι καί πολὺ νέος, ἢ θὰ θελήσῃ νὰ ὀχτήσῃ με τὰ χέρια, με τὸ κορμί, με τὸ κεφάλι άπάνω σὺν ἑχτρό του, ἢ θὰ κουρασθῇ καί θὰ φύγῃ, δηλαδή τίποτα δὲ θὰ κάμῃ. Κ' ἔτσι ἄπειρες φορές, ἢ δρόσην του μνήσκει μέσα του, ἀποτέλεσμα κανένα δὲ φέρνει· στὸ καμῖνι φωτιά· ὤω μονάχα καπνός.

Δὲν τὸ εἴπαμε καί τοῦτο μαθῆς σὺν παραινόμενός μας τὸν πρόλογο; Δὲν εἴπαμε πὼς συχνὰ καί τὴ συζήτηση τὴν ἀποφύγει, ἀπὸ φόβο τοῦ μήπως παραιοθυμώσῃ, γιατί συζήτηση δίχως θυμὸ δὲν τοῦ φαίνεται συζήτηση σωστή ("Ρ. κ. Μ., Ε', α', 8). Μὰ τώρα πού μιλοῦμε γιὰ θυμοὺς, ὅσο ψυχολογικὴ, ὅσο φιλολογικὴ καὶ ἂν εἶναι ἡ σημειωσούλα μας, θὰ τὴν κλείσω καί με μιὰ σκεψούλα ποικίλη. Χρόνια πού τὸ πεθῶ νὰ γίνῃ ἀπὸ κανένα νέο μιὰ ἐπιστημονικὴ μονογραφία τοῦ θυμοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ. Παίρνει τίς τρεῖς κυριώτερες λέξεις πού χαρακτηρίζουν τὸ θυμὸ, μῆνις σὺν "Ομηρῷ (κ. "Απολογία, 32), στοὺς "Αττικούς ὀργὴ καί θυμὸς, θυμὸς κατόπι, ἔπειτα καί τὰ σημερινὰ μας φούρα καί. Ξετάζει κανεῖς τὰ ἐτυμολογικὰ τῆς κάθε λέξης, ψάχνει τί χρῆσις γίνεται ἀπὸ τὴν καθεμιὰ στοὺς διάφορους συγγραφέντες ἀπὸ τὸν "Ομηρὸ ἴσια με μᾶς, κοιτάζει καλὰ τὸ νόημα, γυρνάει ἀπὸ τὰ περιστατικά, τὰ καίμενα καί τίς ἐπὶσχές τους, νὰ ψυχολογήσῃ τὸ θυμὸ. Οἱ μικρογρα-

φίες ἀρτὲς μὲ φαίνονται πάντα ὠφέλιμες· κάποιες, φωτίζοντας ἕνα πάθος μονάχα τῆς ψυχῆς, φωτίζουν ὅλο τὸν ἄνθρωπο. Φαίνεται πὺς ἑστέρα καί ἡ συνέχεια τῆς φυλῆς, ὅσες κι ἂ μᾶς δείχνει διαφορές.

Γιατί νὰ μὴν καταπιαστῇ τέτοια μελέτη ὁ Ψηλορείτης, ἀφοῦ κιόλας μοιάζει σὰ νὰ σπούδασε στὸ Παρίσι; "Εγὼ τώρα θὰ θυμώσω μαζί του. Παραιολουθοῦσα τὸ ρομάντζο του με περιέργεια μεγάλη. "Αξάρνα, σὺν ἀριθμὸ 359, ἔρχεται νὰ μοῦ κόψῃ τὴ γλύκα, με μιὰ κριτικὴ άπάνω στὸ ἴδιο του τὸ ρομάντζο, νὰ μᾶς τὸ ξηγήσῃ, προτοῦ τελειώσῃ, νὰ μᾶς πῇ καί ἀπὸ τώρα πὼς οἱ Σπασμένοι ψυχῆς εἶναι μέρος μιᾶς τριλογίας ἀπὸ ρομάντζα πού σκοπέει: νὰ μᾶς δώσῃ. "Απὸ καὶ συμπεραίνω πὼς θάρησε πιά τὰ Παρίσια, πὼς θὰ κατέβηκε στὰ γὰ τὰ χόματα, ἐπειδὴ ρομάντζο σὲ πιφυλλίδα πού νὰ σοῦ τὸ κόψῃ μιὰ κριτικὴ, βέβαια πὼς στὸ Παρίσι δὲ θὰ εἶδε. Δὲν πιστέω νὰ τὸ διῇ πούθενά. Τὰ προτερήματά του πολλὰ· ἐλπίζω νὰ τῷ δειξῇ κιόλας. Πρέπει τώρα νὰ μᾶς τὰ κάμῃ καί τοῦ λόγου του σκαλοπάτια. "Ο ἠρωὸς του λέγεται "Ορέστης "Αστεριάδης. Τὸν "Ορέστη του τὸν βρήκα σὺν κάπως θεωρητικῷ, ἴσως καί λιγάκι ἀσυνάρτητο. Μᾶς χρειάζεται: ἡσυχία περισσότερη, περισσότερη κυρίεψή τοῦ ἑαυτοῦ μας. Καί γὼ λέω νὰ ξεφορτωθῇ τὸν "Ορέστη, καί νὰ μείνῃ μονάχα ὁ "Αστεριάδης.

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ*

(ΤΟ ΝΗΣΙ)

ΦΑΡΔΥΣ Ο ΣΑΜΟΘΡΑΚΙΤΗΣ

— Κυρία, δὲν εἶμαι χυδαῖος ἄνθρω, εἶμαι ἐργάματος.

Χειρογράφο τοῦ Φαρδύ

Φαρδύς πάει νὰ πᾶι Πλάτων. Τὰ δύο ὀνόματα πού τὴν ἴδια σημασία ἔχουν τυχαίνει νὰ μοῦ εἶναι καί σὺν κάποια σύμβολα ὁμοίων στοχασμῶν, ἅμα κρατήσῃ ὁμοῦς βέβαια κανεῖς πρώτα τίς ἀναλογίες.

"Απὸ τοὺς σκλάβους βγήκε ὁ Φαρδύς, γεννήθηκε Σαμοθρακίτης στὴ Σαμοθράκη. Μὰ ἡ περίστασις τὸ ἔφερε καί πῆγε στὴ Σμύρνη κοντὰ σ' ἕναν

* "Η ἀρχὴ σὺν ἀριθ. 359.

ρούς, εἶδα μιὰ σάρκα νὰ περνᾷ άπάνω ἀπὸ τὸ Σοφοκλή μου, νὰ τὸνε ντύνει καί νὰ τὸνε ζωντανεύει κ' εἶδα νὰ ὑψώνονται μέσα σὲ φῶς ἀττικό τὰ κορμιά ὅλων του τῶν ἡρώων. "Όλα τώρα σκληύουνε, κινεῖνται, ἀνασηκώνονται, πετιοῦνται μέσα ἀπὸ τοὺς τάφους τῶν λέξεων καὶ ὀρθώνονται μπροστά μου—τ' ἀγγίζω κ' εἶναι σάρκα καί βουλιάζει τὸ χέρι μου καί βλέπω τὰ μάτια τους νὰ με γλυκοκυττάζουνε καί νὰ μοῦ χαδογελοῦνε, σὰ νάμαστανε φίλοι καί ξανασιγόμε ὕστερα ἀπὸ ἕνα μεγάλο χωρισμό!

Μὲ τὸ πεταχτό του μυτερό πηγούνι, με τὰ ζαρωμένα, σταφιδασμένα χεῖλιά του, με τὰ ματάκια του τὰ παιδίστικα, ἡ φυσιογνωμία του θαρροῦσε κ' αἰώνια ἔγλειφε. Θάταν ἀστειότατος ὅταν θάτρωγε: θάμοιαζε με ψέρι ὅταν πίνει νερό.

— Τώρα μόνο νοιώθω τὴ φρίκη τὴ θρησκευτικὴ πού περνοῦσε ἀπὸ τὰ μαλλιά τῶν "Αθηναίων καί τώρα μόνο βλέπω τὴν τραγωδίαν ὁπλώνει ἡ φρενὴ καί θεϊκὰ τὸ χέρι τῆς στή Μοῖρα καί νὰ γλυτώνει τὴν ψυχὴ ἀπὸ τὰ νύχια τοῦ Καίρεος. "Ω! ἡ ζωὴ τῆς σάρκας πὼς πέρσκει καί τέντωσε ὅλα. Τὰ λόγια δὲν εἶναι πιά ἄψυχα καί ἀκίνητα, ζοῦνε, γεμάτα αἷμα, φωνάζουνε καί κλαίνε καί ἀναροῦν, ὅχι

μόνο ἀπὸ τὰ χεῖλια μὰ καί ἀπ' ὅλο τὸ κορμί πού χορεύει καί λυγίζεται καί σιέεται καί μιλεῖ!

"Ο "Ορέστης θάθελε νὰ γελάσει, μὰ δὲν μποροῦσε. "Όσο κι ἂν φάνταζε κωμικὸς ὁ Γοργίας, ὅμως ἡ φωνὴ του εἶχε τόσο πάθος καί τὰ μάτια εἶχαν τόσο ἐξαιτικά πού σταματοῦσαν τὸ γέλιο καί τὸν περιπαιγμό.

Τὸ κορμί τὸ ἀρμονικὸ τῆς Μῆς Δούγκαν παραδομένο ὀλόγυμνο στὰ μάτια τοῦ Γοργία τ' ἀσκητικά, τ' ἀθάνα, τὸν εἶχε ἀναπαράξει σύψυχο καί τοῦ εἶχε ἀνάψει τὸ αἷμα, τὸ ἀνικανοποίητο. Τὰ λόγια του, σὺν παραμυλητό.

— Τώρα μόνο διακρίνω πίσω ἀπὸ τίς γραμμές τῶν ἄψυχων βιβλίων, πίσω ἀπὸ κάθε στίχο, κάτι ἱερὸ νὰ ξεκινᾷ καί νάρχεται, μιὰ πομπὴ ἀπὸ ἡ σκίους τρελάμενους, ἀπὸ καράλια δαρνοστεφανωμένα καί ἀπὸ χέρια γυμνά, πού κρατοῦνε ἱκετήριους κλάδους ἐλιάς—ὁ Χορὸς μπροστά στή Θυμέλῃ ἀναταράζεται καί φρίσσει καί πότε τὸ ἕνα πόδι χτυπᾷ καί πότε τὸ ἄλλο καί ἀπὸ τὰ στήθια του μπρῦσμα ἀναβρόζουν οἱ ρυθμοὶ καί τ' ἄγρια ξεφωνητὰ τῶν μεγάλων διονυσιακῶν ὀργασμῶν:

«Ἰὼ Πάν, Πάν,

ὦ Πάν, Πάν, ἀλλπλαγκτε!»

"Η Χρυσούλα καὶ ὁ "Ορέστης δὲν μπόρεσαν νὰ κρατήσουν τὸ χαμόγελο. Μὰ εἶναι κωμικότατος ἔτσι πού κάνει καί ἀνοίγει τὸ στόμα του καί σὲ τὸ κορμί του σὰ σουσουράδῃ καί πᾶει κ' ἔρχεται.

Πεσμένος ὁ "Ορέστης σὺν καναπέ, κύταζε τὸ Γοργία νὰ παραμιλεῖ καί νὰ φωνάζει—καί μιὰ ἀγανάχτηση πρᾶξενά ἀνακατεμένη με περηφάνεια, τοῦ ἀναφτε τὸ αἷμα καί τοῦ ἔφερνε λόγια περιφρόνησης ἀπομέτα ἀπὸ τὰ χεῖλια:

(—"Ανίκανος. Κύμβαλον ἀλαλάζον. Τόνε παρομοιάζει πάλι ὁ "Ορέστης με εὐνοῦχο Σουλτάνο πού δὲν μπορεῖ νὰ γονιμοποιήσῃ τίς ὁμορφες ὀνταλίσκας—ἰδέες πού εἶχε στὸ σερᾶγιο τοῦ νοῦ του. Πόσο σπασμένος εἶναι, πόσο σπασμένος!)

Κι ὁ Γοργίας πλανταγμένος πάντα σ' ὄνειρό του, ἐξοκλουθοῦσε:

— Τώρα μόνο βλέπω τὴ χλωμὴν "Ηλέκτρα, μυρνοντυμένη κ' ὕστερικὰ νὰ στηθοδέρνεται καί νὰ συρομαδιέται, νὰ πηγαίνει καί νάρχεται μέσα καί ἀπὸ τὸν πατρικὸ ἀνάχτηρα—σὺν ὄρνιο ἀρπαχτικό πού τὸ κλείσκει σὲ κλουβί καί δαγκώνει καί μασιεῖ τὰ σιδερένια κάγκελα. Πίστε πινάζεται κ' ὑψώνεται στὰ νύχια τῶν ποδιῶν τῆς καὶ ἀγκυλωθεῖ κατὰ τὴ μεγάλη στράτα κάποιους στρατολάτες